

ÖBANET

Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları İletişim Ağı

ERGENE HAVZASI ÖBA

LARA-PERAKENDE
KUMULLARI ÖBA

ÖMERLİ HAVZASI ÖBA

ULUDAĞ ÖBA

Gönlünüzden doğa geçsin!

Türkiye'nin biyolojik çeşitliliği ve bitkisel zenginliğinin korunmasında

1- Ahr Dajı ÖBA / Kahramanmaraş 2- Baba Dajı ÖBA / Muğla 3- Cider Dajı ÖBA / Kars - Ardahan 4- Çoruh Vadisi ÖBA / Erzurum - Aralık 5- Ermiş Dajı ÖBA / Kayseri 6- Ergene Havzası ÖBA / Edirne - Kırklareli 7- Lara Perakende Kemirgen ÖBA / Antalya 8- Ömerli Havzası ÖBA / İstanbul 9- Uludağ ÖBA / Bursa

ÖBANET - Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları İletişim Ağı

ÖBANET, Türkiye'nin ÖBA'larındaki ilgililer grupları (hükümet temsilcileri, yerel yöneticiler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, iş dünyası ve genel kamuyu) arasında iletişimin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi esasına dayanır. Her iki tarafın da katkılarıyla ortak çalışılabilir bir güçlü bir iletişim ağı oluşturmaktır. Böylece ilgililer arasında düzenli bilgiye hızla erişim sağlanacak, basın materyalleri paylaşılacak, doğal kaynakların korunarak kullanılması konusunda işbirliği ve görüş alışverişi yapılacak, ÖBA'larla ilgili ekolojik bilgiler güncellenecektir.

Doğa sevgisi ve doğa koruma bilincinin de gelişmesi için Türkiye de üzerimize düşen görevi yerine getirmemiz gereken konuların başında geliyor. Doğa sevgisi, dünyanın en güzel, en hayırcan verici ve değerli özelliklerinden biridir. ÖBANET gönüllülerle birlikte Türkiye'nin doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı konusunda iletişim, bilgi paylaşımı ve katılımcılığın artırılmasını amaçlamaktadır.

ÖBANET te başlangıç olarak pilot bölge seçilen 9 ÖBA da öncü çalışmalar yapılmaktadır. Size en yakın ÖBA'lar ve doğa korumayla ilgili bilgi ve gelişmeler hakkında gözlemlerinizi, DHKD ve yerel koordinatörlerle paylaşabilirsiniz.

Olağanüstü Bitkisel Zenginlik

Türkiye üçte biri ülkemize özgü olmak üzere, yaklaşık 11.000 çiçekli bitki ve eğrelti ile Avrupa, Kuzey Afrika ve Yakın Doğu'nun en zengin ülkesidir. Özellikle son yıllardaki araştırmalar, ev sahipliği yaptığı olağanüstü zengin nadir bitki ve habitat çeşitliliğinin daha iyi tanınmasına katkıda bulunmuştur. Bu araştırmaların istatistikleri, Türkiye'nin bitki örtüsüne her beş günde, yeni bir bitkinin eklendiğini göstermektedir.

Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları (ÖBA)

Önemli Bitki Alanı (ÖBA) kısaca, "bitkisel çeşitlilik açısından çok zengin, nadir ve/veya endemik (dünyanın başka hiçbir yerinde doğal olarak yetişmeyen) türlerin zengin topluluklarını ve habitatlarını içeren alan" olarak tanımlanabilir. ÖBA kavramı ilk olarak, 1990'lı yılların başında Türkiye'de doğal bitki örtüsünün korunması amacıyla işbirliği yapan üç kuruluşun DHKD, FFI (Fauna & Flora International, İngiltere) ve ISTE (İÜ Eczacılık Fakültesi, Farmasötik Botanik Anabilim Dalı) liderliğinde geliştirildi. Aynı tarihlerde, İngiltere'de Plantlife International'ın koordinasyonunda uluslararası bir boyut kazandı ve kriterleri oluşturuldu.

Türkiye'de DHKD, FFI ve ISTE'nin ülke çapında üniversitelerden bilim insanları ile işbirliğinde on yıldan fazla süren çalışmalarla bugüne kadar 144 Önemli Bitki Alanı (ÖBA) belirlendi. Bilimsel araştırmalara ve uluslararası ÖBA kriterlerine dayanarak tanımlanan bu alanların ilk 122'si, 2005 yılında, "*Türkiye'nin 122 Önemli Bitki Alanı*" kitabında yayımlandı. Hemen sonra Türkiye'nin doğusunda, Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattının geçtiği toplam 10 ilde ISTE koordinasyonunda sürdürülen çalışmalar sonunda 22 ÖBA daha belirlendi. Bu çalışmalara paralel olarak, İngiltere'den Plantlife International'ın liderliğinde uluslararası Planta Europa konferansları düzenlenmekte ve Planta Europa Ağı'na üye ülkelerde ÖBA'lar tanıtılmaktadır.

ÖBA'lar

Türkiye'de ÖBA'ların belirlenmesiyle ulusal ve uluslar arası çevre koruma yasaları ve stratejilerinin uygulanması ve doğa koruma çalışmalarını için önemli bir aşamaya gelmiştir.

1. ÖBA lar Türkiye'de bitki ve doğa koruma konusunda bilgi ve uygulama arasındaki boşluğun doldurulması yönünde önemli bir adımdır. Türkiye'nin olağanüstü bitkisel zenginliğinin tanınması ve koruma çalışmalarını için önemli bir kaynaktır. ÖBA lar doğa koruma amacıyla çalışan diğer sivil toplum kuruluşlarını (ISTK) resmi ve özel sektör kuruluşları ve doğa severler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin koruma alanları, yönetim planları, şehir planlama, Çevresel Etki Değerlendirmesi çalışmalarını, sürdürülebilir tarım, eğitim ve kamuyu oluşturma projeleri vb.

2. ÖBA lar Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve ilgili stratejilerin uygulanması için bir kolaylıktır. ÖBA lar, uluslararası çevre koruma sözleşmelerini, koruma alanları ağı, biyolojik çeşitlilik ve bitki koruma stratejilerinin amaç ve hedeflerine ulaşılması için gerekli temel bilimsel verileri içermektedir. Avrupa ve dünya çapında uygulanan bu sözleşme ve stratejilerden bazılarında ÖBA'ların yeri ve önemi aşağıdaki gibi örneklenmiştir.

• Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN), Avrupa'daki tüm milli parklar ve diğer resmi koruma statüsüne altındaki alanlar arasında bir koruma ağı oluşturmayı ve geliştirmeyi amaçlayan Yaşam İçin Parklar Programı kapsamında, ÖBA'ların belirlenmesi IUCN ve üye ülkelerde öncelikli ve temel adımlardan biri olarak kabul edilmiştir.

• Avrupa Bitki Koruma Stratejisi (ABKSI) Planta Europa Konferansı 3 toplantısında (Çek Cumhuriyeti, 2001) kabul edilmiştir. ABKS kapsamında toplam 42 hedefle 2007 yılına kadar ulaşılması amaçlanmıştır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BCS)'s Uluslararası Konferansı (Hollanda, 2002) sırasında Küresel Bitki Koruma Stratejisi (BKKS) kabul edilmiştir. BKKS ile bölgesel bir parçası olarak kabul edilen ABKS hedefleri ortak 5 amaç altında gruplanabilir. ÖBA lar bu 5 amaç içinde de yer almaktadır.

• Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (BCS) 2010 yılına kadar küresel, bölgesel ve ulusal ölçekte canlı türlerinin kaybının büyük ölçüde azaltılmasını hedeflemektedir. BCS tarafından kabul edilen toplam 16 hedeften oluşan BKKS'de Hedef 5, 2010 yılına kadar en önemli bitkisel çeşitlilik içeren alanların %50 oranında koruma altına alınmasını, Korumada öncelikli bitkisel çeşitlilik içeren alanların tanımlandığı ÖBA lar Hedef 5'e ulaşılmasında önemli referanslardır.

• ÖBA'ların koruma altına alınmasıyla, Türkiye'nin imza ettiği uluslararası Bern Sözleşmesi gereği korunması yükümlü olduğu bitki türlerinin %83 ü ve Bern Sözleşmesi Çalışma Komitesi Sonuç Bildirgesi No 4'te yer alan Türkiye'nin tehlike altındaki habitatlarının %74 ü korunacaktır.

• Bern Sözleşmesi gereğince Zümrüt Ağı Özel Koruma Alanlarının oluşturulmasında kullanılan kriterler ile ÖBA kriterleri aynıdır. Bu nedenle Türkiye, Zümrüt Ağı için seçmekle yükümlü olduğu kendi Özel Koruma Alanlarını ÖBA lar arasından belirleyebilir.

• Zümrüt Ağı Özel Koruma Alanları, Avrupa Birliği'ne (AB) üye ülkelerin, AB Tur ve Habitat Yönetmeliği gereğince oluşturması gereken Natura 2000 Ağı ile aynı ikalleri temsil eder. AB üyelik sürecinde Türkiye için ÖBA lar, Natura 2000 Ağı Özel Koruma Alanlarını belirlemede önemli seçeneklerdir.

• Türkiye, AB üyelik sürecinde AB Su Çerçeve Yönetmeliği'ne göre su sistemlerini (nehir, göl, deniz kıyısı ve yeraltı suları vb.) korumak ve su ekosistemlerini iyileştirmek amacıyla gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu amaçla korunan alanların istenilmesi ve izlenmesinde çözüldüğü su ekosistemleri ve sucul bitki örtüsü çeşitleriyle ÖBA lar kullanılabilir.

• Avrupa Çapında (Pan Avrupa) Biyolojik ve Peyzaj Çeşitliliği Stratejisi (PEBLDS) altında koruma alanları, ekolojik koridorlar, koruma kuşakları ve restorasyon alanlarından oluşan Pan Avrupa Ekolojik Ağı (PEEN) kurulmuştur. Natura 2000 ve Zümrüt Ağı Özel Koruma Alanları aynı zamanda Pan Avrupa Ekolojik Ağı (PEEN) alanları olarak kabul edilmiştir. PEEN ağı, her iki koruma alanı ağı'nın devamı olarak görülmektedir. PEEN ve üye ülkeler, ağı 2005'e kadar bu alanları belirleyerek basit bir harita hazırlamakla yükümlüdür.

• 2008'e kadar PEEN alanları koruma altına alınacak ve bu alanların küresel, bölgesel ve ulusal ölçekte koruma-kullanma dengesi içinde arazi kullanımı ve planlama politikaları hakkında tavsiyelerde bulunulacaktır.

ÖBA lar Türkiye'nin Pan Avrupa Biyolojik ve Peyzaj Çeşitliliği Stratejisi (PEBLDS) hedeflerine ulaşmasına da yardımcı olacaktır.

• Ramsar Sözleşmesi gereği, Ramsar alanı ilan edilen sulak alanların taşınması gereken uluslararası kriterler arasında, nadir ve tehlike altındaki bitkiler ve biyolojik çeşitliliğin korunması açısından önemli bitki topluluklarının olması da yer alır. Türkiye taraf olduğu bu sözleşme gereği Ramsar alanlarının belirlenmesi ve korunması çalışmalarında ÖBA larından yararlanabilir.

AHIR DAĞI ÖBA

Kahramanmaraş

Kahramanmaraş şehir merkezinin hemen kuzeybatısında 2339 m. ye yükselir. İnsan müdahalesi sonucu büyük ölçüde değişmiş olmakla birlikte, halen zengin mese, dağlık step, mera ve taşlık bitki toplulukları içerir. Bitki örtüsünde Türkiye'ye özgü 122 bitki kayıtlıdır, bunlardan 5 tanesi bir iki istisna dışında yalnız Ahir Dağına özgüdür. Dağda küresel ve Avrupa ölçeğinde tehlike altında bulunan en az 38 bitki yetişmektedir. Kahramanmaraş sehrinin dağa doğru hızla genişlemesi nedeniyle, Ahir Dağı nadir bitkileriyle birlikte büyük bir tehdit altındadır.

Iris kirkwoodii

BABA DAĞI ÖBA

Muğla

Fethiye Körfezinin doğusunda, Akdeniz kıyısında yer alır. Baba Dağı bitki örtüsünde, alçak kesimlerde maki ve kızılçam, orta ve yüksek kesimlerde sedir, zirve bölümlerinde ise sarp kayalık, taşlık yamaç toplulukları yer alır. İlman bir iklimin hakim olduğu deniz kenarından yaklaşık 2000 m.'ye yükselen dağda en az 50 nadir bitki belirlenmiştir. Bunlardan 40'ı küresel ve Avrupa ölçeğinde tehlike altındadır. Baba Dağı turizm yatırımları ve rekreasyonel etkinlikler nedeniyle büyük bir tehlike ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Sternbergia candida

Butomus umbellatum

ÇILDIR GÖLÜ ÖBA

Kars - Ardahan

Anadolu'nun kuzeydoğu ucunda yüksek bir platoda uzanan oligotrofik göller arasında en önemlisidir. Çıldır Gölünün yanı sıra, Putka (Gölbashi) Gölü ve Çalı Gölü de içerdiği nadir bitki türleriyle ÖBA sınırları içine alınmıştır. Bu göllerin zengin bitki örtüsünde, Türkiye'de çok lokal olarak görülen en az 10 nadir bitkinin yetiştiği belirlenmiştir. Göller kurutma ve tarım alanlarının genişletilmesi nedeniyle tehdit altında bulunmaktadır.

ÇORUH VADİSİ ÖBA

Erzurum - Artvin

Doğu Karadeniz Dağları arasında ilerleyen, Türkiye'nin en büyük akarsularından Çoruh Nehrinin orta ve aşağı kesimlerini içerir. Nehir vadisinde iklimin oldukça yumuşak olması, yer yer Akdeniz bitki örtüsünün gelişmesine olanak vermiştir. Alçak kesimlerde yaprağını döken karışık orman, dağınk fıstık çamı ve maki, vadi yamaçlarında ise step bitki toplulukları yer alır. ÖBA'nın zengin florası, aralarında en az 104'ü nadir olmak üzere, yaklaşık 750 bitkiden oluşur. Çoruh Vadisi dar yayılışı endemik bitkiler bakımından Türkiye'nin en zengin alanlarından biridir. Alanda küresel ve Avrupa ölçeğinde tehlike altında en az 67 bitki kayıtlıdır.

Campanula trogera

ERCIYES DAĞI ÖBA

Kayseri

İç Anadolu'da yaklaşık 4000 m.'ye yükselen büyük bir volkanik dağdır. Tarih öncesinde sık ormanlarla kaplı olduğu bilinen Erciyes Dağında, yoğun kesim ve otlama nedeniyle ormanların yerini dağlık step bitki toplulukları almıştır. İnsan müdahalesi sonucu meydana gelen büyük değişime karşın, dağın doğal bitki örtüsünde yaklaşık 1171 bitki saptanmıştır. Bunlardan 195'i Türkiye'ye ve 11'i yalnız Erciyes Dağında özgüdür. 45 bitki ilk kez Erciyes Dağında keşfedilerek bilim dünyasına tanıtılmıştır. Dağda ayrıca küresel, Avrupa ve ülke çapında tehlike altında bulunan 33, yakın gelecekte tehlike altına girebilecek 17 bitkinin yetiştiği de bilinmektedir.

Veronica erciyesdagi

ERGENE HAVZASI ÖBA

Edirne - Kırklareli

Trakya'nın ortasında, batıda Meriç ve güneyde Ergene nehri, kuzeyde Yıldız (İstranca) Dağları ve doğuda Lüleburgaz-Pınarhisar arasındaki Karaağaç Deresi ile sınırlanmıştır. Ergene Havzasının, bitki örtüsü üzerinde daha detaylı araştırmalara ihtiyaç duyulmakta birlikte, Türkiye'de başka bir yerde bulunmayan çok nadir bitkilere ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Havzada küresel, Avrupa ve ülke çapında tehlike altında 7 bitki saptanmıştır. Verimli topraklar üzerinde gelişmiş çalı ve mera toplulukları, bölgedeki yoğun zirai faaliyetler ve endüstriyel kirlilik nedeniyle büyük bir tehdit altındadır.

Fritillaria strobilifera

LARA-PERAKENDE KUMULLARI ÖBA

Antalya

Antalya'nın doğusunda tarihi Pamphylia Ovasının (Antalya Ovası) deniz kıyısındaki kumul ve sulak alan habitatlarını içerir. Alanın zengin bitki örtüsü, birkaç istisna dışında tamamen Pamphylia Ovasına özgü bitkilerden oluşur. Lara ve Perakende arasındaki kumullarda yetişen, tehlike altında en az 34 bitki belirlenmiştir. Bunlardan 18'i küresel ve Avrupa ölçeğinde, 16'sı ise ülke çapında nadir bitkilerdir. Antalya şehir merkezine yakınlığı ve Turizm Yatırım Merkezi ilan edilmiş kıyı şeridinde yer alması sonucu, Lara-Perakende Kumulları çok hızlı kentleşme ve turizme bağlı aşırı yapılaşma nedeniyle yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Alkanna pinardii

ÖMERLİ HAVZASI ÖBA

İstanbul

İstanbul'un en önemli su toplama havzalarından biridir. Ömerli Havzası geniş fundalık, meşe ve karaçam toplulukları ve bunlarla bağlantılı mera, turbalık ve mevsimlik gölcüklerden oluşan çok zengin bir habitat çeşitliliği içerir. Doğu Avrupa ve Doğu Akdeniz'in en geniş fundalıklarını barındırması nedeniyle özellikle önemlidir. Zengin bitki örtüsünü oluşturan 500'den fazla bitki arasından yaklaşık 40 tanesi ülke çapında nadirdir. Bunlardan 15'i küresel ve Avrupa çapında tehlike altında bulunur. Havza, güneydoğusuna inşa edilen Formula 1 tesislerinin bölgedeki yapılaşmayı tetiklemesi ve plansız/kontrolsüz şehirleşme nedeniyle büyük bir tehdit altındadır.

Galanthus byzantinus

Verbascum bombyciferum

ULUDAĞ ÖBA

Bursa

Anadolu'nun kuzeybatısında yer alan en yüksek dağdır. Uludağ'ın bitki örtüsü yaprağını doken ve iğne yapraklı ormanlar; yüksek kesimlerde fundalıklar, mevsime bağlı oluşan gölcükler, zirve kayalık toplulukları ve buzul göllerden oluşur. En az 790 bitkinin kayıtlı olduğu bitki örtüsünde, 30'u yalnız Uludağ'a özgü olmak üzere, yaklaşık 96 tanesi küresel, Avrupa ve ülke çapında tehlike altındadır. İçerdiği nadir bitki çeşitliliği, kendine özgü bitki örtüsü tipleri ve endemik bitkileriyle Uludağ, yalnız Türkiye'nin değil, tüm Avrupa'nın en önemli bitki alanlarından biridir.

OBANET de sınırlık 9 pilot alanda başladığımız çalışmalarını diğer OBA'lara da yaymayı amaçlıyoruz. Çalışmalara gönüllü katkılarınızı bekliyoruz. Ne mi yapabilirsiniz?

- Hükümet Temsilcileri ve Yerel Yöneticiler: Bölgenizdeki OBA'larda doğal kaynakların korunarak kullanılması ve arazi yönetimiyle ilgili DHKD ve diğer ilgili gruplarıyla bilgi paylaşımı ve işbirliği yapabilirsiniz.

- İla dünyası: Bölgenizdeki OBA'larda yürütülen eğitim ve koruma çalışmalarına mali, lojistik ve hibe yardımıyla bulunabilirsiniz. Bir OBA'yı himayenize alabilir, burada DHKD ve çalışanlarınızla birlikte doğa gezileri, gözlemleri ve eğitim çalışmaları düzenleyebilirsiniz.

- Öğretmenler ve öğrenciler: Bölgenizdeki OBA'larda ilgili DHKD ile ortak projeler ve etkinlikler yürütebilirsiniz. Öğrencilerle çevre kulüpleri ya da gruplar kurarak eğitim ve izleme çalışmalarını yapabilir, sorumlulukları paylaşabilirsiniz.

- Doğa severler, emekliler ve toplumun diğer kesimleri: Bölgenizdeki OBA'larda bitkilerin tıbbi ve aromatik özellikleri ve geleneksel kullanımlarıyla ilgili bilgi toplanmasına yardım edebilirsiniz. OBA'larda ilgili özel günler düzenleyebilirsiniz. Örn: değişik gruplarla engellilere, hastalara ya da çok yaşlılara vb. alanlarda, kurs ya da kermes etkinlikleri vb.

Türkiye'nin biyolojik çeşitliliği, bitkisel zenginliği, Önemli Bitki Alanları (ÖBA) ve doğa koruma çalışmalarıyla ilgili daha fazla bilgi için:

Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD)

DHKD 1975 yılında İstanbul'da kurulan gönüllü bir doğa koruma kuruluşudur. Türkiye'nin bitki ve hayvan türleri ve onların doğal yaşam alanlarının korunması amacıyla projeler yürütür. Doğal korumada öncelikli alanlar ve yürüttüğü projelerle ilgili çevre koruma kanun ve sözleşmelerinin uygulanması amacıyla çalışır. Merkezi, yerel yöneticiler, özel sektör ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapar ve kamuoyunu bilgilendirir. Kısıtlı insan gücü ve olanaklarına karşın DHKD, çalışmalarında büyük ölçüde çeşitli bilim insanı ve uzmanlardan gönüllü destek alır.

OBANET Projesi Hollanda Dışişleri Bakanlığı, Matra Proje Programı tarafından desteklenmektedir.

BB

AHIR DAĞI ÖBA

BABA DAĞI ÖBA

ÇILDIR GÖLÜ ÖBA

ÇORUH VADİSİ ÖBA

ERCİYES DAĞI ÖBA